

A 1796/välfärd

Flytjandi Flokkahópur jafnaðarmanna
Afgreiðsla Norræna velferðarnefndin

Þingmannatillaga um forvarnir gegn sjálfsvígum á Norðurlöndum

Tillaga

Flokkahópur jafnaðarmanna leggur til að

Norðurlandaráð beini þeim tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar

að unnið verði að því að draga úr sjálfsvígum í hverju og einu norrænu landanna um 25 prósent fram til ársins 2025, og með því langtímamarkmiði að þau þekkist ekki á Norðurlöndum;

að unnið verði að þeirri sameiginlegu framtíðarsýn að sjálfsvíg barna og ungmenna undir 18 ára þekkist ekki á Norðurlöndum;

að unnið verði að þeirri framtíðarsýn fyrir árið 2025 að sjálfsvíg á lestarteinum þekkist ekki á Norðurlöndum;

að efnt verði til málþings og/eða hringborðsumræðna til að stuðla að aukinni þekkingarmiðlun um forvarnir gegn sjálfsvígum á Norðurlöndum.

Bakgrunnur

Ár hvert falla um 3.500 manns fyrir eigin hendi á Norðurlöndum. Tíðni sjálfsvíga á Grænlandi er sú hæsta í heiminum og hugsanlegar skýringar á því tengjast þunglyndi, áfengissýki og ofbeldi. Af norrænu ríkjunum eru flest sjálfsmorð á hverja 100 þúsund íbúa í Finnlandi, þar næst í Svíþjóð, á Íslandi, í Noregi og Danmörku, samkvæmt State of the Nordic Region 2018.

Tíðnin er mismikil innan mismunandi hópa, s.s. eftir kyni, aldri og menntunarstigi. Lýðheilsuyfirvöld í Svíþjóð hafa framkvæmt úttekt á þeim einstaklingum sem féllu fyrir eigin hendi í landinu árið 2016. Í hópnum voru fleiri karlar en konur, meirihluti hafði ekki háskólamenntun og flestir voru í aldurshópunum 45–64 ára og 85 ára og eldri. Sjálfsvíg var ein algengasta dánarorsökin meðal ungs fólks.

Í Danmörku falla um 600 árlega fyrir eigin hendi. Það eru meira en þrefalt fleiri en látast í umferðarslysum. Á hverjum degi reyna u.þ.b. 20 að taka eigið líf og u.þ.b. 2 falla fyrir eigin hendi. Þau sem áður hafa reynt sjálfsvíg eru mun líklegri til að gera það aftur seinna, samkvæmt niðurstöðum danskra rannsókna á sjálfsvígum. Fjöldi þeirra sem fremja sjálfsmorð með því að stökkva í veg fyrir lest hefur aukist í Danmörku á undanförunum fimmtán árum. Fjöldinn er breytilegur milli ára en á

tímabilinu sem skoðað var voru slík tilvik 39 þegar mest lét, samkvæmt dönsku miðstöðinni um rannsóknir á sjálfsvígum (Center for Selvmordsforskning).

Hægt er að vinna að forvörnum gegn sjálfsvígum með margvíslegum hætti. Til dæmis er hægt að stuðla að því að börn alist upp við góðar aðstæður, draga úr neyslu áfengis í samfélaginu, efna til aðgerða á sviðum læknisfræði, sálfræði og sálfélagsfræði og stuðla að aukinni þekkingu starfsfólks í umönnunargreinum og annarra lykilaðila sem eru í aðstöðu til að bera kennsl á hættumerki. Einnig getur verið um að ræða áþreifanlegar aðgerðir, svo sem að takmarka aðgengi að lyfjum sem hægt er að taka ofskammt af, en einnig að setja upp tálma við lestarteina. Sjálfsvígi fylgir mikið áfall fyrir ættingja og aðstandendur hins látna. Einnig er áfallið mikið fyrir lestarstjóra, nærstadda og þá sem koma að málinu á vettvangi þegar einhver hefur framið sjálfsvíg á lestarteinum. Mikilvægt er að gera fólki eins erfitt fyrir og mögulegt er að fyrirfara sér á þennan hátt.

Aðgerðaáætlanir sem hrint er í framkvæmd í löndunum og einstökum sveitarfélögum geta einnig komið að gagni. Til dæmis er Finnland eina norræna ríkið sem ekki hefur ýtt úr vör áætlun á landsvísu um forvarnir gegn sjálfsvígum. Við eigum að vinna að þeirri sameiginlegu framtíðarsýn að sjálfsvíg þekkist ekki á Norðurlöndum, og hefja þá vegferð með áfangamarkmiðum og aukinni þekkingarmiðlun og samstarfi um forvarnir gegn sjálfsvígum.

Reykjavík, 22. janúar 2019

Annette Lind (S)
Emilia Töyrä (S)
Erkki Tuomioja (sd)
Eva Lindh (S)
Gunilla Carlsson (S)
Ingalill Olsen (A)
Jorodd Asphjell (A)
Karin Gaardsted (S)

Lars Mejern Larsson (S)
Martin Kolberg (A)
Nina Sandberg (A)
Per-Arne Håkansson (S)
Pyry Niemi (S)
Ruth Grung (A)
Stein Erik Lauvås (A)
Tony Wikström (ÅSD)